

Temanotat

**Serbia: Reise-, ID- og underlags-
dokumenter**

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

© Landinfo 2018

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingsreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivaretatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

SUMMARY

Two different types of ordinary passports are issued in Serbia. Red biometric passports are issued to Serbian citizens living in Serbia and are visa-free traveling to the Schengen Area countries. Red biometric passports are issued to Serbian citizens with permanent residence in Kosovo, but these passports are not visa-free for traveling to the Schengen Area countries.

Biometric passports were introduced in 2008 and comply with international standards.

Serbian citizens over the age of 16 must be in possession of a national identity card, the *lična karta*, which is issued upon presentation of a valid birth certificate and a citizen certificate.

Travel documents and ID cards are issued by local police stations.

Civil data (births, marriages and deaths) are registered by local civil registry offices, sorting under the Ministry of Interior, centralised collected and from 2017 made electronically available from a government portal.

Centralised registers and the electronic portal have strengthened document security.

SAMMENDRAG

Serbiske myndigheter utsteder to ulike typer ordinære pass. Røde biometriske pass blir utstedt til serbiske borgere bosatt i Serbia og er visumfrie for innreise til Schengen-landene. Røde biometriske pass blir også utstedt til serbiske borgere med permanent bostedsadresse i Kosovo, men disse passene er ikke visumfrie for innreise til Schengen-landene.

Biometriske pass ble innført i 2008, og oppfyller internasjonale krav til sikkerhet.

Serbiske borgere over 16 år skal være i besittelse av nasjonalt ID-kort, *lična karta*, som utstedes på bakgrunn av gyldig fødselsattest og statsborgerskapsattest.

Reisedokumenter og ID-kort utstedes ved lokale politistasjoner.

Personopplysninger (fødsel, ekteskap og dødsfall) registreres ved lokale sivilstatuskontorer underlagt Innenriksdepartementet, og samles i et sentralt register. Fra 2017 er personopplysningene gjort elektronisk tilgjengelig gjennom en offentlig portal.

Opprettelsen av sentrale registre og den elektroniske portalen har bidratt til å styrke dokumentsikkerheten.

INNHold

1. Innledning	6
2. Reisedokumenter	6
2.1 Pass	6
2.1.1 Utstedelse av pass i utlandet	8
2.2 Midlertidige pass/nødpass	8
2.3 Pass til personer hjemmehørende i Kosovo	9
3. Nasjonalt ID-kort	10
3.1 Utstedelse av serbiske ID-kort til personer hjemmehørende i Kosovo	11
4. Underlagsdokumenter	11
4.1 Fødselsregistrering og fødselsattest (<i>Izvod iz matične knjige rođenih</i>)	11
4.2 Statsborgerskap og statsborgerskapsattest	12
4.3 Ekteskapsattest (<i>Izvod iz matične knjige venčanih</i>)	12
4.4 Skilsmisseattest	12
4.5 Dødsattest (<i>Izvod iz matične knjige umrlih</i>)	12
4.6 Sivilstatuskontor for personer hjemmehørende i kosovo	12
5. Bostedsregistrering	13
5.1 Bostedsregistrering for internt fordrevne	14
6. Registerføring	14
6.1 Registre over fødsel, ekteskap, dødsfall og statsborgerskap	14
6.2 Register for reisedokumenter/visum og ID-kort	14
6.3 Sentrale registre og elektronisk portal	14
7. Kontroll med identitetsopplysninger	15
8. Korrupsjon	17
8.1 Falske dokumenter	17
9. Referanser	19

1. INNLEDNING

I dette notatet presenteres regler og prosedyrer for utstedelse av reisedokumenter og ID-kort i Serbia. Notatet gir videre opplysninger om registreringsrutiner for sivilstatusdokumenter/underlagsdokumenter. Det gis noe informasjon om bostedsregistrering. Forhold av betydning for dokumentenes generelle notoritet, som kontroll av identitetsopplysninger, senregistreringer av sivilstatusopplysninger og endringer av personopplysninger, omtales også. Det gjøres kortfattet rede for vurderinger EU-kommisjonen har gjort om sivilstatusregistrering og dokumentetsikkerhet i Serbia. Korrupsjon generelt og ved dokumentutstedelse spesielt omtales avslutningsvis.

Notatet er en oppdatert og omarbeidet versjon av et notat med samme tema fra 2014.

Notatet baserer seg i all hovedsak på åpent tilgjengelige kilder, som aktuelle lover og forskrifter, informasjon fra serbiske myndigheter, medieoppslag og rapporter fra EU-kommisjonen. Den serbiske NGO-en Praxis er også en sentral kilde.¹ Temaet som behandles, er omfattende, og notatet er ikke en uttømmende redegjørelse. Mer utfyllende informasjon kan blant annet finnes ved å konsultere kildelisten.

Utstedelse og besittelse av persondokumenter er regulert ved lov i Serbia, blant annet loven om registerbøker (Law on Official Record Books 2009), loven om reisedokumenter (Law on Travel Documents 2007), loven om ID-kort (Identity Card Law 2006) og statsborgerskapsloven (Law on Citizenship 2004). Landinfo har lest noen av lovene og senere lovendringer i et oversettelsesprogram.

2. REISEDOKUMENTER

2.1 PASS

Serbia innførte biometriske pass sommeren 2008 (Fonet 2008). De blå jugoslaviske passene var gyldige til og med desember 2011 (Serbias utenriksdepartement u.å.b).²

Utstedelse og bruk av reisedokumenter i Serbia reguleres av loven om reisedokumenter av 2007. Utstedelse av serbiske pass for personer med serbisk statsborgerskap og som er permanent bostedsregistrert i Kosovo, men som ikke er midlertidig bostedsregistrert i Serbia, reguleres av loven om reisedokumenter av 2007 og forskriften *Regulation on the Procedure of Establishment of Fulfilment of Set Conditions for Issuance of Passports to the Persons from Autonomous Province of Kosovo and Metohija* av september 2009 (Praxis 2011, s. 16).³ Mer informasjon om utstedelse av disse passene følger i punkt 2.3.

Søknad om reisedokument/pass må leveres ved personlig fremmøte. Barn må også møte opp personlig. Dersom søker er umyndig eller juridisk umyndiggjort, kan søknad fremmes av en forelder med skriftlig samtykke fra den andre forelderen eller autorisert

¹ Praxis yter gratis juridisk bistand til internt fordrevne med å fremskaffe nødvendige offentlige dokumenter og bostedsregistrering. Se hjemmesiden til Praxis: www.praxis.org.rs.

² Vi gjør oppmerksom på at slike pass kunne ha en gyldighetsdato utover desember 2011, men passene i seg selv er altså ikke lenger gyldige.

³ Praxis betegner forskriften noe ulikt i sine rapporter.

verge på vegne av søkeren (Lov om reisedokument 2007, art. 27 og 29; Serbias utenriksdepartement u.å.b).⁴

Unntaket fra skriftlig samtykke fra den andre forelderens gjelder om:

- Den andre forelderens er forsvunnet.
- Den andre forelderens bor på ukjent sted.
- Den andre forelderens er død.
- Om det foreligger rettslige eller fysiske hindringer som gjør at den andre forelderens ikke kan utøve foreldremyndighet.
- Dersom en av foreldrene er tildelt foreldreretten av en domstol alene eller en domstol har sanksjonert at utstedelse av pass ikke er betinget av samtykke fra den andre forelderens (Lov om reisedokumenter 2007, art. 29).

Følgende dokumentasjon må legges ved passøknaden:

- ID-kort eller annet dokument som bekrefter identitet⁵
- Statsborgerskapsbevis
- Ved behov: annen offentlig dokumentasjon som bekrefter opplysninger gitt i søknaden
- Eventuelt tidligere pass (Lov om reisedokumenter 2007, art. 30).

Serbias utenriksdepartement (u.å.b) nevner eksplisitt at fødselsattest må fremlegges ved søknad om pass.

Statsborgerskapsbeviset som kreves ved førstegangsutstedelse av biometrisk pass, må ikke være eldre enn ett år. Ved førstegangsutstedelse skal det også fremlegges serbisk fødselsattest. Om ikke søkerne fremlegger statsborgerskapsbevis og fødselsattest når dette er påkrevd, kan myndighetene, på grunnlag av en samtykke-erklæring, innhente statsborgerbevis og fødselsattest (Serbias ambassade i Washington u.å.).

I tillegg til ordinært pass utstedes også diplomatpass, tjenestepass og midlertidig reisedokument. Det serbiske innenriksdepartementet (Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP)), ved politiet, er ansvarlig for utstedelse av ordinære pass, mens Utenriksdepartementet utsteder diplomat- og tjenestepass (Lov om reisedokument 2007, art. 15–17).

Reisedokument har en gyldighet på ti år for personer over fjorten år.⁶ Pass for barn under tre år, har tre års gyldighet, mens pass for barn mellom tre og fjorten år, er gyldige i fem år. Diplomats- og tjenestepass har også en gyldighet på fem år (Lov om reisedokument, art. 19 og 20).

⁴ Samtykke gjelder også om den andre forelderens ikke er serbisk borger (Serbias utenriksdepartement u.å.b).

⁵ Serbias ambassade i Washington (u.å.) nevner følgende eksempler på annen dokumentasjon: det blå passet fra det tidligere Jugoslavia, førerkort, eller (aktuelt for USA) pass, førerkort og «green card».

⁶ Under særlige omstendigheter kan gyldigheten settes til kortere enn ti år, f.eks. ved to eller flere tap av pass innenfor en periode av fem år (Lov om reisedokumenter 2007, art. 23).

Passene skal utstedes innen 30 dager fra søknaden blir mottatt (Lov om reisedokument 2007, art. 34).

Hvilken informasjon som kan gjenfinnes i reisedokumentene, er regulert i lov om reisedokumenter 2007 (art. 24).

Passet må hentes personlig (Serbias ambassade i Washington u.å.).

2.1.1 Utstedelse av pass i utlandet

Søknad om reisedokumenter/pass kan fremmes ved serbiske utenriksstasjoner. Pass skal utstedes innen 60 dager fra søknaden blir mottatt (Lov om reisedokumenter 2007, art. 34).

Utenriksstasjoner kan ikke motta søknader om pass fra:

- Barn født i utlandet som ikke har fått fødselen registrert i Serbia og uten eget personnummer (JMBG⁷).⁸
- Personer som har endret navn, f.eks. gjennom ekteskap, og ikke har registrert navneendringen i Serbia (Serbias ambassade i Washington u.å.; Serbias utenriksdepartement u.å.b).

Serbias utenriksdepartement (u.å.b) opplyser på sine hjemmesider hvilke utenriksstasjoner som utsteder biometriske pass.

Serbias ambassade i Washington (u.å.) oppgir at de tar et gebyr for søknad om pass på 72 USD.

Serbias ambassade i Oslo (u.å.) utsteder ikke biometriske pass. Serbiske borgere bosatt i Norge, kan fremme søknad om pass ved ambassaden i København eller Stockholm. Søknaden må fremmes personlig, men passet vil bli returnert søkeren med DHL eller tilsvarende posttjeneste (Serbias ambassade i Oslo, e-post mars 2018).

2.2 MIDLERTIDIGE PASS/NØDPASS

Midlertidige pass har en gyldighet på maksimalt 60 dager (Lov om reisedokumenter 2007, art. 21).

Midlertidige pass/nødpass er kun gyldige for å kunne returnere til Serbia.

Serbias ambassade i Oslo utsteder midlertidige reisedokumenter til personer som har mistet, glemt eller har fått passet frastjålet⁹. Søknad om midlertidig reisedokument må fremmes personlig. Det må fremlegges statsborgerskapsattest, og om mulig kopi av tidligere pass eller annet dokument med foto av søkeren utstedt av kompetente serbiske myndigheter. Dersom søkeren ikke kan fremlegge ID, må søkeren fremstille to vitner som kan avgi skriftlig erklæring om søkerens identitet. Om det er tvil omkring søkerens identitet, vil ambassaden søke bistand fra serbisk politi (Serbias ambassade i Oslo, e-post mars 2018).

⁷ Det personlige identitetsnummeret, eller personnummeret, med 13 siffer, har forkortelsen JMBG (*Jedinstveni matični broj građana*). Det er et unikt nummer tildelt ved fødselen. Nummeret ble introdusert i 1976, ble benyttet av alle republikkene i det tidligere Jugoslavia, og brukes fortsatt i Serbia (Wikipedia u.å.).

⁸ Barn født i utlandet, kan få utstedt midlertidig reisedokument for retur til Serbia for der å registrere fødselen.

⁹ Dersom passet er stjålet, må den serbiske borgeren rapportere dette til norsk politi (Serbias ambassade i Oslo, e-post mars 2018).

Søkeren behøver ikke hente det midlertidige reisedokumentet personlig. Om det ønskes, sendes reisedokumentet til søkeren med post (Serbias ambassade i Oslo, e-post mars 2018).

Nyfødte serbiske borgere vil også kunne få utstedt midlertidige reisedokumenter for retur til Serbia (Serbias ambassade i Oslo, e-post mars 2018).

2.3 PASS TIL PERSONER HJEMMEHØRENDE I KOSOVO

Siden Serbia ikke anerkjenner Kosovo og anser befolkningen der som serbiske borgere, utsteder Serbia pass til borgere fra Kosovo (Rava 2013, s. 25).

Personer med permanent bostedsregistrering i Kosovo, må levere søknaden ved personlig fremmøte ved et særskilt koordineringsdirektorat i Beograd, *Srbije Koordinaciona Uprava*. Direktoratet er underlagt politiet (EU-kommisjonen 2009c, s. 5; Barlovac 2009). I passet utstedt av denne institusjonen, står det at utsteder er *MUP R Srbije, Koordinaciona Uprava* (МУП Р Србије, Координациона Управа) (Andric & Bailey 2017).¹⁰

Tidligere ble pass til serbiske borgere hjemmehørende i Kosovo, utstedt ved delokaliserte kontorer ved sju regionale politidirektorater i Serbia. Det var også mulig å få utstedt serbisk pass enkelte steder i Kosovo (EU-kommisjonen 2009c, s. 5; A'Mula 2009).

Etter press fra EU, ble ansvaret for å utstede serbiske pass til personer hjemmehørende i Kosovo, i juli 2009 overført til Koordineringsdirektoratet i Beograd.¹¹ Direktoratet har utstedt biometriske pass til personer hjemmehørende i Kosovo fra 21. september 2009 (EU-kommisjonen 2009c, s. 5).¹²

Serbiske pass for personer hjemmehørende i Kosovo, er ikke visumfrie for innreise til Schengen-landene, i motsetning til serbiske pass utstedt til personer bosatt i Serbia utenfor Kosovo. Særbehandlingen av personer hjemmehørende i Kosovo, er et resultat av EU-kommisjonens beslutning om at opphevelse av visumskravet for serbiske borgere, ikke omfatter personer bosatt i Kosovo (Rava 2013, s. 25).

Representanter for Kosovos myndigheter har uttalt at passene utstedt av Koordineringsdirektoratet i Beograd, ikke anses som gyldige, og nektet i 2017 personer med slike pass inn- og utreise til Kosovo (FNs generalsekretær 2017, s. 4; Andric & Bailey 2017).¹³

¹⁰ Disse passene er kjent som «Police Directorate» pass, og er ikke visumfrie for reise til Schengen-området (Andric & Bailey 2017).

¹¹ European Stability Initiative (ESI) (2009, s. 3) har opplyst at 7141 borgere av Serbia bosatt i Kosovo, skal ha fått utstedt serbiske biometriske pass før Koordineringsdirektoratet i Beograd ble operativt. Ifølge det serbiske innenriksdepartementet (Balkan Insight 2009) hadde 1200 albanere fra Kosovo og det sørlige Serbia fått utstedt serbiske biometriske pass. Disse passene er visumfrie for innreise til Schengen-landene.

¹² Serbias innenriksdepartement (Ministry of Interior 2013) opplyste i 2013 at Koordineringsdirektoratet hadde utstedt i overkant av 85 000 pass til personer hjemmehørende i Kosovo. Serbias innenriksminister (som gjengitt i Tanjug 2015) oppga at Serbia hadde mottatt omkring 60 000 søknader om pass fra albanere fra Kosovo. I en artikkel i Prishtina Insight (Andric & Bailey 2017) står det at direktoratet utstedte nesten 98 000 pass mellom 2009 og 2016.

¹³ Serbiske myndigheter anser at slik praksis er i strid med avtalen om bevegesfrihet, inngått mellom Pristina og Beograd i april 2011 (Andric & Bailey 2017).

3. NASJONALT ID-KORT

Enhver borger eldre enn 16 år, plikter å ha et nasjonalt ID-kort (*lična karta*), mens enhver borger over ti år, har rett til å få et ID-kort (Lov om ID-kort 2006, art. 2 og 3).

Serbia utsteder biometriske ID-kort.¹⁴

Innenriksdepartementet (Ministarstvo unutrašnjih poslova/MUP) er ansvarlig for utstedelse av ID-kort (Lov om ID-kort 2006, art. 6). Søknad skal fremmes hos politiet på det stedet vedkommende er permanent eller midlertidig bosatt (Serbias utenriksdepartement u.å.a). Søknad om ID-kort kan også fremmes ved Serbias utenriksstasjoner som kan registrere biometriske data (Lov om ID-kort 2006, art. 10).¹⁵ Serbias ambassade i Oslo utsteder ikke biometriske ID-kort (Serbias ambassade i Oslo, e-post mars 2018).

Søknad om ID-kort må fremmes personlig. Søknad om ID-kort for barn må fremmes av en av foreldrene med samtykke fra den andre eller av verge. Det kan bli utstedt ID-kort for barn over 16 år, selv om det ikke foreligger samtykke fra den andre forelder (Lov om ID-kort 2006, art. 10).

Søknad om ID-kort må inneholde opplysninger om for- og etternavn, personnummer (JMBG), kjønn, fødselsdato, fødested, statsborgerskap, foreldres/forelders personnummer og bostedsadresse (Lov om ID-kort 2006, art. 13).

I den opprinnelige art. 14 i loven om ID-kort av 2006 var det presisert at ved søknad om ID-kort, må det fremlegges tidligere utstedt ID-kort, fødselsattest og statsborgerskapsattest (Identity Card Law 2006, art. 14). Serbias utenriksdepartement (u.å.a) nevner at ved søknad om ID-kort skal det fremlegges original fødselsattest, eller den typen som har ubegrenset gyldighet, original statsborgerskapsattest ikke eldre enn seks måneder, samt original ekteskapsattest ved endring av etternavn, dersom det er søknad om førstegangsutstedelse av ID-kort.

Gjeldende bestemmelse i lov om ID-kort 2006, art. 14, viser til at offentlige tjenestemenn kan få tilgang til data i sentrale elektroniske registre for statsborgerskap, fødsel og ekteskap, som kan fastslå om vilkårene for å få utstedt ID-kort er oppfylt (Lov om ID-kort 2006, art. 14).

Serbiske ID-kort utstedes i to versjoner, med eller uten chip med biometriske data. Borgere kan selv velge om de ønsker ID-kort med eller uten chip (Serbias ambassade i Oslo, e-post mars 2018; Forskrift om ID-kort 2007, art. 8).

ID-kortene har ti års gyldighet for personer over 16 år, og fem års gyldighet for barn mellom 10 og 16 år (Lov om ID-kort 2006, art. 5).

ID-kortene skal utferdiges innen 15 dager (Lov om ID-kort 2006, art. 11), og kan utstedes av lokalt politi (U.S. Bureau of Consular Affairs u.å.).

¹⁴ Tidligere ikke-biometriske ID-kort hadde en gyldighet til 31. desember 2016 (Lov om ID-kort 2006, art. 11).

¹⁵ I motstrid til informasjonen som gis i loven, hevder Serbias ambassade i Oslo (e-post mars 2018) at det ikke er mulig å fremme søknad om ID-kort ved Serbias ambassader.

3.1 UTSTEDELSE AV SERBISKE ID-KORT TIL PERSONER HJEMMEHØRENDE I KOSOVO

Personer med permanent bostedsadresse i Kosovo, må søke om utstedelse av ID-kort ved den desentraliserte politistasjonen som dekker området i Kosovo personen er bosatt i. Tabellen nedenfor viser hvilke politistasjoner, lokalisert i serbiske byer, som dekker hvilke områder i Kosovo (Praxis e-post 2012; e-post 2017):¹⁶

Delokaliserte politistasjoner i Serbia	Kommuner i Kosovo som dekkes av delokaliserte politistasjoner i Serbia
Niska Banja (Nis)	Pristina, Podujevë/ Podujevo, Glogoc/Glogovac, Obiliq/Obilic, Lipjan/Lipljan, Kosovo Polje
Kragujevac	Pejë/Peć, Istog/Istok, Klinë/Klina
Krusevac	Prizren, Rahovec/Orahovac, Suharekë/ Suva Reka, Dragash/Gora
Jagodina	Djakovica, Decan/Decani
Vranje	Gjilan/Gnjilane, Viti/Vitina, Kamenicë/Kosovska Kamenica, Novobërdë/Novo Brdo
Leskovac	Rahovec/Orahovac, Kacanik/Kacanik, Shtime/Stimlje, Shtërpë/Strpc
Raska	Mitrovicë/a

Myndighetene i Kosovo tillater ikke inn- og utreise i Kosovo på slike serbiske ID-kort, fordi disse er utstedt av det de anser som parallelle myndigheter (Prishtina Insight 2016; Andric & Bailey 2017).¹⁷

4. UNDERLAGSDOKUMENTER

4.1 FØDSELSREGISTRERING OG FØDSELSATTEST (*IZVOD IZ MATIČNE KNJIGE ROĐENIH*)

Fødsler innrapporteres muntlig eller skriftlig til det lokale sivilstatuskontoret (*civil registrar*) (Lov om registerbøker 2009, art. 22; U.S. Bureau of Consular Affairs u.å.).

Helsevesenet har ansvar for å innrapportere fødsler, dersom barnet fødes ved sykehus eller helsestasjon. Fødsler som skjer hjemme eller utenfor sykehus/helsestasjon, skal innrapporteres til sivilstatuskontoret av mor, far, helsearbeider eller annen person som var til stede under fødselen. Fødselen skal innrapporteres innen 15 dager (Lov om registerbøker 2009, art. 46–48). Fra 2016 har det også vært mulig for foreldre å registre fødsler elektronisk i fødselsregisteret (Jovanović 2018).

Fullstendig oversikt over hvilke personopplysninger som nedtegnes i forbindelse med fødsler, fremgår av loven om registerbøker (2009, art. 45).

¹⁶ Det gjøres oppmerksom på at tabellen ikke omfatter samtlige/de nye kommunene i Kosovo.

¹⁷ Forbudet gjelder altså ikke for ID-kort utstedt av det myndighetene i Kosovo anser for å være ordinære serbiske myndigheter.

4.2 STATSBORGERSKAP OG STATSBORGERSKAPSATTEST

Statsborgerskap reguleres av Lov om statsborgerskap (2004). Søknad om kopi av statsborgerskapsattest kan fremmes gjennom den offentlige elektroniske portalen (Jovanović 2018).

4.3 EKTESKAPSATTEST (*IZVOD IZ MATIČNE KNJIGE VENČANIH*)

Ekteskapsinngåelse meddeles og registreres av det lokale sivilstatuskontoret (*civil registrar*) (U.S. Bureau of Consular Affairs u.å.).

Fullstendig oversikt over hvilke personopplysninger som nedtegnes i forbindelse med ekteskap, fremgår av loven om registerbøker (2009, art. 55).

4.4 SKILSMISSEATTEST

Kopi av skilsmissevedtak er tilgjengelig fra den aktuelle domstolen som avgjorde saken. En skilsmisseattest er maskinskrevet med overskriften *U ime naroda* (i folkets navn). Fra 1976 er kun skilsmisser som er avgjort i en sivil domstol, gyldige (U.S. Bureau of Consular Affairs u.å.).

4.5 DØDSATTEST (*IZVOD IZ MATIČNE KNJIGE UMRLIH*)

Dødsfall innrapporteres til det lokale sivilstatuskontoret (*civil registrar*). Hendelsen skal innrapporteres av familie, nærmeste kontaktpersoner eller omgivelser, eventuelt helsemyndighet eller annen institusjon der vedkommende døde, innen tre dager etter at dødsfallet fant sted eller ble oppdaget. Dødsfallet skal bekreftes skriftlig av helsemyndighetene eller representant for helsemyndighetene før det registreres (Lov om registerbøker 2009, art. 60–63; U.S. Bureau of Consular Affairs u.å.).

Oversikt over hvilke opplysninger dødsattesten skal inneholde, fremgår av lov om registerbøker (2009, art. 59).

4.6 SIVILSTATUSKONTOR FOR PERSONER HJEMMEHØRENDE I KOSOVO

De lokale sivilstatuskontorene i Kosovo ble i løpet av konflikten i 1998–1999 flyttet fra Kosovo til Serbia, og er nå lokalisert i det sørlige Serbia. Kontorene blir betegnet som delokaliserte sivilstatuskontorer.

I lov om registerbøker (2009, art. 6) fremkommer det hvilke byadministrasjoner lokalisert i serbiske byer, som dekker hvilke områder i Kosovo:¹⁸

- the city of Nis for the city of Pristina and the municipalities of Podujevo, Glogovac, Obiliq, Lipljan and Kosovo Polje;
- the town of Kragujevac for the municipalities of Peja, Istok and Klina;
- the city of Kraljevo for municipalities: Kosovska Mitrovica, Srbica, Zubin Potok, Vushtrri, Zvecan and Leposavic;
- the town of Kruševac for the municipalities of Prizren, Orahovac, Suhareka and Gora; the city of Jagodina for the municipalities: Gjakova and Dečani;

¹⁸ Det gjøres oppmerksom på at oversikten ikke omfatter samtlige/nye kommuner i Kosovo.

- Vranje city for municipalities: Gjilan, Vitina, Kosovska Kamenica and Novo Brdo;
- the town of Leskovac for the municipalities of Ferizaj / Uroševac, Kačanik, Štimlje and Štrpce.

I løpet av konflikten i Kosovo ble enkelte registre helt eller delvis ødelagt. Ifølge organisasjonen Praxis skal all registrering av fødsler, statsborgerskap, ekteskap og dødsfall være tapt eller ødelagt i Klina, Kacanik og Novo Brdo kommune, samt for bosetningen Banjica¹⁹ i Lipljan kommune. Når det gjelder Prizren, Djakovica, Decani og Kamenica og flere steder i Pec kommune, er registrene i stor grad ødelagt. I kommunene Kosovo Polje og Pristina mangler enkelte sider i registrene. Alle registrene for Dragas, Suva Reka og Gora ble værende igjen i Kosovo (Praxis et al. 2011, s. 12).

5. BOSTEDSREGISTERING

Loven om permanent og midlertidig bostedregistrering (2011) regulerer bostedsregistrering.

De samme kravene og prosedyrene gjelder for alle serbiske borgere, når de skal registrere permanent eller midlertidig bostedsadresse i Serbia.

Bostedsregistrering skal skje senest åtte dager etter tilflytting (Lov om permanent og midlertidig bostedsregistrering 2011, art. 9).

I tillegg til obligatorisk krav om permanent bostedsregistrering, må en borger av Serbia med hensikt å bo et annet sted enn der vedkommende er permanent bostedsregistrert i mer enn 90 dager, sørge for midlertidig bostedsregistrering (Praxis 2012, s. 49).

Bostedsregistreringen finner sted ved det lokale politikontoret (Praxis 2016, s. 20). Elektronisk registrering vil også kunne være mulig (Lov om permanent og midlertidig bostedsregistrering 2011, art. 5). Ved søknad må det fremlegges ID-kort og dokumentasjon på bostedsadresse (Lov om permanent og midlertidig bostedsregistrering 2011, art. 5 og 11).

Lov om permanent og midlertidig bostedsregistrering (2011, art. 11) åpner for å kunne registrere bostedsadresse hos det lokale sosialkontoret (Centre for Social Welfare (CSW)), hos forelder/foreldre eller hos ektefelle/samboer. Ordningen gjelder dog kun for dem som ikke tidligere var blitt permanent bostedsregistrert. Dette har blant annet medført at rom fra Kosovo som er permanent bostedregistrert i Kosovo, ikke har mulighet til å anvende adressen til CSW der de faktisk er bosatt. Manglende permanent bostedsregistrering vanskeliggjør tilgang til helse- og sosialtjenester samt rett til støtte ved arbeidsledighet (Praxis 2016, s. 21).

¹⁹ I rapporten til Praxis fremstår Banjica som egen kommune. Praxis har overfor Landinfo bekreftet at dette er feil (Praxis, e-post 2011).

5.1 BOSTEDSREGISTRERING FOR INTERNT FORDREVNE

Ifølge Serbias flyktning- og migrasjonskommisær (som vist til i U.S. Department of State 2016, s. 18) var 203 140 internt fordrevne fra Kosovo bosatt i Serbia i 2016. Serbiske borgere bosatt i Kosovo, har formell adgang til å bosette seg i Serbia utenfor Kosovo, enten midlertidig eller permanent.

I medhold av lov om permanent og midlertidig bostedsregistrering (2011, art. 13) kan søknad om permanent bostedsregistrering avslås om borgeren ikke har til hensikt å bosette seg permanent på den aktuelle adressen. Praxis (2016, s. 21–22) har opplyst at politiet foretar bostedskontroller, og at søknader om permanent bostedsregistrering har blitt avslått under henvisning til at søkeren ikke hadde til hensikt å bosette seg fast på adressen som var oppgitt.

Håndhevelsen av denne bestemmelsen må sees i sammenheng med at personer bosatt i Serbia utenfor Kosovo, vil kunne få utstedt pass som er visumfrie til Schengen.

6. REGISTERFØRING

6.1 REGISTRE OVER FØDSEL, EKTESKAP, DØDSFALL OG STATSBOGERSKAP

Serbia har registerbøker der personopplysninger vedrørende fødsel, ekteskap og dødsfall, nedtegnes og oppbevares. Lov om registerbøker av 2009 regulerer bøkene, og registrering foregår ved de lokale sivilstatuskontorene (*civil registrars*).

Utskrifter fra registerbøkene, herunder kopi av fødselsattester, kan fås ved å henvende seg til det lokale sivilstatuskontoret.

Opplysninger og dokumentasjon knyttet til statsborgerskap nedtegnes i et statsborgerskapsregister som er en del av fødselsregisterboken. Søknad om statsborgerskapsattest kan således rettes til fødselsregisteret (Lov om statsborgerskap 2004, art. 46 og 49).

6.2 REGISTER FOR REISEDOKUMENTER/VISUM OG ID-KORT

Opplysninger og dokumentasjon knyttet til reisedokumenter og visum, oppbevares i et eget register underlagt Innenriksdepartementet. Utlevering av opplysninger fra registeret er regulert ved lov (Lov om reisedokument 2007, art. 45–49).

Opplysninger og dokumentasjon knyttet til ID-kort, oppbevares også i et eget register underlagt Innenriksdepartementet. Registeret inneholder opplysninger om ID-kortsøknader, utstedelser, annulleringer samt ugyldige ID-kort (Lov om ID-kort 2007, art. 25).

6.3 SENTRALE REGISTRE OG ELEKTRONISK PORTAL

Serbiske myndigheter har i en årrekke arbeidet med å etablere sentrale nasjonale registre og å gjøre disse registrene elektronisk tilgjengelige (UNHCR 2013, s. 35; Jovanović 2018).

For å forbedre rutinene for dokumenthåndtering, ble elektronisk kommunikasjon mellom de relevante statlige organene og sivilstatuskontorene introdusert samtidig som den nye loven om registerbøker ble vedtatt 18. mars 2009 (EC 2009b, s. 9).²⁰

Siden 2011 har vært mulig å få utstedt fødsels-, ekteskaps- og dødsattester fra et sentralt register uten å måtte kontakte kontoret i den byen eller den kommunen fødselen, ekteskapet eller dødsfallet opprinnelig var registrert (Jovanović u.å.).

Serbia har opprettet en egen offentlig elektronisk portal: *eUPRAVA Portal eUprava Republike Srbije*. Denne portalen er hovedkanalen for kommunikasjon mellom borgerne og staten, med 811 ulike elektroniske tjenester etablert av 144 offentlige etater. Bruken av portalen har økt fra 30 000 brukere i 2015 til mer enn én million brukere. Systemet gir tilgang til 14 av de største databasene i Serbia. Både sentrale og lokale myndigheter har tilgang til disse basene elektronisk (Jovanović 2018).

Ulike offentlige tjenester er altså tilgjengelige via denne portalen. Noen elektroniske tjenester er naturlig nok kun tilgjengelige via en egen sikker brukerpålogging. Slik registrering kan også skje fra utlandet. Den elektroniske portalen skal gi rask og enkel tilgang til data for de offentlige ansatte, og samtidig en mer effektiv og raskere tjeneste for innbyggerne (eUprava u.å.). Via en brukertilkobling kan borgerne fra 2017 f.eks. anmode om fødselsattest og andre sivilstatusdokumenter elektronisk. Dette letter tilgangen til sivilstatusdokumenter (Jovanović 2018).²¹ Å søke om kopi av fødselsattest og statsborgerskapsbevis er, sammen med anmodning om avtale for søknad om ID-kort og pass samt kjøretøysregistrering, de mest populære tjenestene fra eURAVA (Jovanović 2018).

Et av de endelige målene med den elektroniske portalen er at borgerne ikke behøver å fremskaffe underlagsdokumenter selv, men bare kan møte hos politiet for å få utstedt biometriske dokumenter (Jovanović u.å.). Offentlig ansatte er pålagt å hente ut nødvendige underlagsdokumenter gjennom den offentlige portalen, når søknad om pass eller ID-kort behandles. Praxis (2016, s. 24–25) har, på bakgrunn av intervju med brukere av Praxis, vist at dette ikke alltid skjer. Enkelte brukere ble oppfordret til å hente ut underlagsdokumentene selv, for å unngå forsinkelser, da offentlige tjenestemenn hevdet at det ville ta dem månedsvis å hente ut dokumentene, selv om det er fastsatt en 15 dagers frist.

7. KONTROLL MED IDENTITETSOPPLYSNINGER

Den nye elektroniske løsningen for å registrere fødsler, innebærer mulighet for fødselsregistrering også for barn med mødre uten personlige dokumenter. Det skal da etterfølgende startes en administrativ prosedyre for å fødselsregistrere moren. En slik umiddelbar elektronisk registrering vil gjøre det unødvendig med en senere senregistrering av fødselen. Men Praxis viser til at den elektroniske løsningen er ny, og det gjenstår å se hvordan slik elektronisk registrering for mødre uten personlige

²⁰ Se Lov om registerbøker 2009, art. 33–36.

²¹ Før 2005 kunne fødselsattester bare anskaffes ved å henvende seg personlig. Deretter ble det mulig å sende en anmodning pr. post i Serbia, men tilsvarende var dog ikke mulig fra utlandet (Praxis 2005; Praxis, e-post mai 2013).

dokumenter vil bli håndtert, da det her foreligger strid mellom forskrift og instruks (Praxis 2016, s. 17–18).

Det er fastlagte rutiner for senregistrering av fødsler som bare kan skje på grunnlag av beslutning av kompetent myndighet (*competent authority*) (Lov om registerbøker 2009, art. 25).

Serbia har siden 2011 arbeidet aktivt for at medlemmer av marginaliserte grupper som rom, ashkaliere og egyptere skal sikres fødselsregistrering for derigjennom å få tilgang til rettigheter og statsborgerskap (UNHCR 2013, s. 31).²² I 2012 ble det vedtatt en prosedyre for hvordan personer som ikke kunne dokumentere fødselsdato og fødested i den administrative prosedyren, kan få slik registrering gjennom domstolprosedyrer uten betaling av avgift (Praxis 2016, s. 2 og 6).

Den administrative prosedyren krever at personens foreldre møter. Slikt fremmøte er dog ikke et krav i domstolprosedyrer. Nødvendig informasjon om foreldrene må imidlertid fremlegges (Praxis 2016, s. 3 og 6). Fra 2012 til 2016 ble det ifølge Praxis (2016, s. 8) satt i gang 848 domstolprosedyrer; de fleste i Mitrovica (den nordlige delen av Kosovo), Bujanovac (Sør-Serbia) og Beograd. I 68 prosent av sakene besluttet domstolen en fødselsdato og fødested.

Endringer i fødselsregisteret kan kun gjøres på grunnlag av beslutning av kompetent myndighet (Lov om registerbøker 2009, art. 31).

I forkant av EUs opphevelse av visumplikten til Schengen-land for serbiske borgere, var Serbias håndtering av dokumentetsikkerhet og personopplysninger gjenstand for relativt omfattende analyse. Allerede i 2009 beskrev EU-kommisjonen (EC 2009a, s. 1–3) utformingsprosessen og utstedelsesrutinene for biometriske pass som effektive og sikre, samt i tråd med EUs standarder. Kommisjonen viste blant annet til at søkere må møte personlig for å fremme søknad ved en politistasjon, der biometriske data registreres og overføres elektronisk til en sentral base, og at utformingen av passene skjer ved et senter underlagt Innenriksdepartementet i Beograd.

Når det gjaldt sikring av rutinene for utstedelse av underlagsdokumenter, gjorde EU-kommisjonen i 2009 oppmerksom på at enkelte lokale sivilstatuskontorer hadde mangelfullt utstyr og kontorlokaler, hvilket kunne gjøre det vanskelig å overholde streng kontroll med tilgangen til fødsels- og statsborgerskapsregistrene. Ved flere lokale kontorer var heller ikke registrene fullt ut lagret elektronisk (EC 2009a, s. 4).

Senere har lovverk og rutiner kommet på plass, og EU-kommisjonen har i sine senere årlige rapporter for Serbia (*EU Progress Reports*) (EC 2012; 2013a; 2014; 2015 og 2016) ikke hatt noen negative anmerkninger hva angår utstedelse av pass, ID-kort eller fødselsattester.

²² Det er ikke bare marginaliserte grupper som har benyttet seg av domstolprosedyrer for en beslutning om fødselsdato og fødested, men også f.eks. personer født i utlandet (Praxis 2016, s. 8).

8. KORRUPSJON

Korrupsjon er utbredt på mange områder, og er fortsatt et alvorlig problem i Serbia (EC 2016, s. 4). Korrupsjon eksisterer innen helsevesenet, utdanningssektoren og i flere deler av myndighetsapparatet, inkludert politiet. Myndighetene har opprettet en egen telefonlinje (hot line) hvor borgere kan melde fra om korrupsjon innen politiet (U.S. Department of State 2016, s. 1, 2 og 6). Det er en utbredt oppfatning at myndighetene ikke implementerer straffebestemmelsene knyttet til korrupsjon på en systematisk måte og at straffefrihet for korruperte offentlige ansatte forekommer (U.S. Department of State 2016, s. 23). EU-kommisjonen oppgir at anti-korrupsjonstiltakene ennå ikke har gitt viktige resultater, at kampen mot korrupsjon mangler en langsiktig strategisk visjon, og at det mangler politisk vilje til å styrke reformene. Å forebygge korrupsjon i lokaladministrasjonen, trenger også mer fokus (EC 2016, s. 4, 16, 60).

Serbia ble for 2016 vurdert som nummer 72 av 176 land på Transparency Internationals (TI) liste over land rangert etter korrupsjonsnivå, der nummer én er minst korrupt. En vel så viktig indikator på korrupsjonsnivå er TIs korrupsjonsindeks (Corruption Perception Index/CPI), som bedømmer land på en skala fra 0 (svært korrupt) til 100 (svært ren). En CPI på lavere enn 50 indikerer et alvorlig korrupsjonsproblem. Serbia skåret 42 på denne indeksen i 2016, mens skåren for de foregående tre årene var henholdsvis 40, 41 og 42 (TI 2017a).

I en undersøkelse utført av Transparency International i 2017, oppga 22 prosent av befolkningen at husholdet de tilhørte, hadde betalt en bestikkelse for tilgang til offentlige tjenester²³ i løpet av de siste tolv månedene (TI 2017b).

Landinfo er ikke kjent med opplysninger som tilsier at bestikkelser eller andre former for korrupsjon, er utbredt i tilknytning til selve registreringen av fødsler, ekteskap eller dødsfall, eller ved innrapportering av data til registre. Dersom det man ønsker er å få utstedt ekte dokumenter med korrekte opplysninger, og man kan akseptere en sedvanlig behandlingstid, er insentivet for korrupsjon lavt: De offentlige registreringskontorene er lett tilgjengelige, og det er etablert oversiktlige rutiner for registrerings- og søknadsprosedyrer samt behandlingstid. Opprettelsen av sentrale registre bidrar også til at mulighetene for korrupsjon er blitt redusert. Den offentlige elektroniske portalen *eUPRAVA Portal eUprava Republike Srbije* bidrar ytterligere til å motvirke korrupsjon. Såfremt en person er fødselsregistrert, skal vedkommende ikke ha særskilte vanskeligheter med å skaffe seg reise- eller identitetsdokumenter.

8.1 FALSKE DOKUMENTER

Dokumenter kan forfalskes på ulike måter. Det kan være dokumenter som i sin helhet er falske eller reproduisert, eller (ekte) in-blanco dokumenter som er falskt utstedt. Falske dokumenter kan også være dokumenter som er teknisk ekte og korrekt utstedt av riktig myndighet, men som inneholder uriktige opplysninger eller som er utstedt på grunnlag av falske underlagsdokumenter.

Landinfo har liten konkret kjennskap til omfanget av falske serbiske dokumenter. I utgangspunktet vil etablering av elektroniske registre, maskinlesbare ID-kort og biometri være faktorer som bidrar til å styrke og ivareta dokumentets sikkerhet. Omfattende organisert kriminalitet i området knyttet til ulike former for smugling av

²³ Åtte offentlige tjenester ble nevnt spesifikt; herunder utstedelse av offentlige dokumenter (TI 2017b).

for eksempel sigaretter, narkotika og mennesker, tilsier imidlertid at det finnes miljøer som både kan ha interesse av å produsere falske dokumenter selv og av å bruke falske dokumenter.

Landinfo gjenfinner svært få og i hovedsak eldre oppslag om offentlige tjenestemenn som har blitt mistenkt for utstedelse av falske ID- eller underlagssdokumenter.²⁴

Det foreligger dog eldre informasjon som tilsier at det har blitt gjort forsøk på å få utstedt dokumenter på uriktig grunnlag. Denne rapporteringen gjaldt uriktig utstedelse av serbiske pass til personer hjemmehørende i Kosovo etter at Serbia fikk visumfrihet til Schengen-land for borgere bosatt i Serbia utenfor Kosovo (Barlovac 2010; Ismaili 2009; Palokaj 2010; Tanjug 2010). Kosovoalbanere skal ha betalt for falske bostedsregistreringer i Serbia for å få tilgang til serbiske visumfrie pass (Palokaj 2010). Landinfo vil her bemerke at selv om disse passene er utstedt på grunnlag av en uriktig bostedsregistrering, betyr dette likevel ikke at andre personopplysninger i passet nødvendigvis er uriktige. Landinfo vil også bemerke at vi ikke har kjennskap til nyere rapporter om dette fenomenet.²⁵

²⁴ Se f.eks. Tanjug 2011.

²⁵ Regelverket fra 2009 tilsier at politiet skal gjennomføre bostedskontroll med hensyn til å avdekke om vedkommende rent faktisk bor på den oppgitte adressen (Praxis 2011, s. 17; Barlovac 2009). I tillegg skal politiet ha fått en muntlig instruks i august 2010 om ikke å behandle forespørsler om registrering av fast bosted i Serbia eller avregistrering av bosted i Kosovo for personer hjemmehørende i Kosovo (Praxis et al. 2011, s. 11).

Etter visumliberaliseringen har EU-kommisjonen overvåket situasjonen nøye og periodemessig publisert *Report on the post-visa liberalisation monitoring for the Western Balkan countries*. Den første rapporten fra EU-kommisjonen (EC 2011a, s. 11) påpekte at selv om passutstedelse var godt organisert, var det behov for å bedre kontrollen av bostedsregistrering og for samordning av utstedelse av underlagsdokumenter.

I den andre rapporten (EC 2011b, s. 9) ble det hevdet at politiet sjeldent verifiserer søknader om endring av bostedsregistrering. Det ble derfor oppfordret til at politiet oftere skal gjennomføre verifiseringer og at de skal undersøke nærmere hvorvidt dokumenter kan ha blitt utstedt på uriktig grunnlag. Ifølge rapporten skal 23 polititjenestemenn i 2011 ha blitt tiltalt for korrupsjon ved utstedelse av biometriske reisedokumenter til personer bosatt i Kosovo. Mens EUs tredje rapport ikke hadde noen anmerkninger om utstedelsesrutiner av reisedokumenter, fremhevet den fjerde rapporten at drift av og rapportering fra Koordineringsdirektoratet burde bedres (EC 2012; 2013a, s.10).

9. REFERANSER

Skriftlige kilder

- A'Mula, S. (2009, 22. september). Serbian passport distribution in Kosovo to stop. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/serbian-passport-distribution-in-kosovo-to-stop> [lastet ned 25. januar 2018]
- Andric, M. & Bailey, F. (2017, 13. juli). Documented yet «invalid»: Kosovo Serbs barred from traveling with their Serbian documents. *Prishtina Insight*. Tilgjengelig fra <http://prishtinainsight.com/documented-yet-invalid-mag/> [lastet ned 25. januar 2018]
- Barlovac, B. (2009, 21. september). Kosovo Serbs learn passport criteria. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-serbs-learn-passport-criteria> [lastet ned 25. januar 2018]
- Barlovac, B. (2010, 9. november). Arrest Ongoing in Serbian Passport Scam. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/EN/ARTICLE/SERBIA-FAKE-PASSPORTS-HUNT-STARTS> [lastet ned 14. februar 2018]
- EC, dvs. EU Commission (2009a, 18. mai). *Updated Assessment of the implementation by Serbia of the roadmap for visa liberalisation*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra <http://www.esiweb.org/pdf/White%20List%20Project%20Paper%20-%20Serbia%20updated%20visa%20dialogue%20assessment%2018%20May.pdf> [lastet ned 14. februar 2018]
- EC (2009b, 14. oktober). *Serbia 2009 progress report*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/sr_rapport_2009_en.pdf [lastet ned 19. februar 2018]
- EC (2009c, 19. november). *Assessment by the European Commission on the fulfilment of the open benchmarks by Montenegro and Serbia in the framework of the Commission Proposal for a Council Regulation amending Regulation (EC) No 539/2001 listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra <http://www.esiweb.org/pdf/White%20List%20Project%20Paper%20-%20Commission%20assessment%20Montenegro%20and%20Serbia%20-%2019%20November%202009.pdf> [lastet ned 25. januar 2018]
- EC (2011a, 30. mai). *On the Post-Visa Liberalisation Monitoring for the Western Balkan Countries in accordance with the Commission Statement of 8 November 2010*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%2010997%202011%20INIT> [lastet ned 16. februar 2018]
- EC (2011b, 7. desember). *Second Report on the Post-Visa Liberalisation Monitoring for the Western Balkan Countries in accordance with the Commission Statement of 8 November 2010*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra [http://www.europarl.europa.eu/registre/docs_autres_institutions/commission_europeenne/sec/2011/1570/COM_SEC\(2011\)1570_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/registre/docs_autres_institutions/commission_europeenne/sec/2011/1570/COM_SEC(2011)1570_EN.pdf) [lastet ned 19. februar 2018]
- EC (2012, 28. august). *Third Report on the Post-Visa Liberalisation Monitoring for the Western Balkan Countries in accordance with the Commission Statement of 8 November 2010*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0472:FIN:EN:PDF> [lastet ned 16. februar 2018]
- EC (2013a, 16. oktober). *Serbia 2013 progress report*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/sr_rapport_2013.pdf [lastet ned 16. februar 2018]
- EC (2014, oktober). *Serbia 2014 progress report*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra <https://ec.europa.eu/neighbourhood->

[enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2014/20140108-serbia-progress-report_en.pdf](#) [lastet ned 16. februar 2018]

- EC (2015, 10. november). *Serbia 2015 progress report*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2015/20151110_report_serbia.pdf [lastet ned 16. februar 2018]
- EC (2016, 9. november). *Commission Staff Working Document. Serbia 2016 Report*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_serbia.pdf [lastet ned 12. februar 2018]
- ESI, dvs. European Stability Initiative (2009, 19. november). *Isolating Kosovo? Kosovo vs Afghanistan 5:22*. Berlin: ESI. Tilgjengelig fra http://www.esiweb.org/index.php?lang=en&id=156&document_ID=111 [lastet ned 24. april 2018]
- eUprava (u.å.). *eUPRAVA Portal eUprava Republike Srbije*. Utgivelsessted: Utgiver. Tilgjengelig fra <https://www.euprava.gov.rs/> [lastet ned 5. februar 2018]
- FNs generalsekretær (2017, 24. juli). *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: UN Security Council. Tilgjengelig fra <http://undocs.org/S/2017/640> [lastet ned 25. januar 2018]
- Fonet (2008, 7. august). New Serbian Passport Issued. *B92*. Tilgjengelig fra https://www.b92.net/eng/news/society.php?yyyy=2008&mm=08&dd=07&nav_id=52519 [lastet ned 5. februar 2018]
- [Forskrift om ID-kort] (2007). *Regulations on Identity Card*. Tilgjengelig fra <http://arhiva.mup.gov.rs/domino/zakoni.nsf/ID%20Card%20Rules.pdf> [lastet ned 1. februar 2018]
- [Identity Card Law] (2006). *Identity Card Law*. Tilgjengelig fra <http://arhiva.mup.gov.rs/domino/zakoni.nsf/Identity%20Card%20Law.pdf> [lastet ned 2. februar 2018]
- Ismaili, J. (2009, 15. desember). Serbia snubs Albanians seeking visa-free travel. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/serbia-snubs-albanians-seeking-visa-free-travel> [lastet ned 14. februar 2018]
- Jovanović, M. (2018, 31. januar). Digitalisation Has Changed the World. *CorD Magazine*. Tilgjengelig fra <https://cordmagazine.com/interviews/mihailo-jovanovic-ph-d-director-serbian-government-office-egovernment-digitisation-changed-world/> [lastet ned 6. februar 2018]
Jovanović er Director of the Serbian Government Office for IT and E-government.
- Jovanović, M. (u.å.). The Era of Electronic State. *Serbia National Review*. Tilgjengelig fra <http://www.nacionalnarevija.com/en/tekstovi/Br%2027/Posta.html> [lastet ned 20. februar 2018]
- [Lov om ID-kort] (2006). *Zakon o ličnoj karti*. Tilgjengelig fra http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_ličnoj_karti.html [lastet ned 24. januar 2018]
- [Lov om permanent og midlertidig bostedsregistrering] (2011, 21. november). *Zakon o prebivalištu i boravištu građana*. Tilgjengelig fra <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SIGlasnikPortal/reg/viewAct/67589c76-0f6f-4127-80ec-02ba0b1e071d> [lastet ned 9. februar 2018]
- [Lov om registerbøker] (2009, 18. mars). *Zakon o matičnim knjigama*. Tilgjengelig fra http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_maticnim_knjigama.html [lastet ned 24. januar 2018]
- [Lov om reisedokument] (2007, 24. september). *Zakon o putnim ispravama*. Tilgjengelig fra http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_putnim_ispravama.html [lastet ned 24. januar 2018]
- [Lov om statsborgerskap] (2004, 29. desember). *Law on Citizenship of the Republic of Serbia*. Tilgjengelig via Globalcit <http://globalcit.eu/country-profiles/> [lastet ned 24. januar 2018]

- Praxis (2005, 18. oktober). *Easier access to personal documents for internally displaced persons from Kosovo*. Beograd: Praxis. Tilgjengelig fra <https://www.praxis.org.rs/index.php/en/praxis-in-action/migration/item/261-easier-access-to-personal-documents-for-internally-displaced-persons-from-kosovo> [lastet ned 6. februar 2018]
- Praxis (2011, august). *Access to rights and integration of returnees on the basis of the readmission agreements. Analysis of the main problems and obstacles*. Beograd: Praxis. Tilgjengelig fra http://www.praxis.org.rs/images/praxis_downloads/Access_to_Rights_and_Integration_of_Returnees_on_the_Basis_of_the_Readmission_Agreements.pdf [lastet ned 19. februar 2018]
- Praxis (2012, 15. desember). *No residence, no rights*. Beograd: Praxis. Tilgjengelig fra http://www.praxis.org.rs/images/praxis_downloads/No_residence_no_rights.pdf [lastet ned 20. februar 2018]
- Praxis (2016, desember). *Analysis of the Procedures for Determining the Date and Place of Birth and for the Exercise of Rights to Citizenship and Registration of Permanent Residence*. Beograd: Praxis. Tilgjengelig fra https://www.praxis.org.rs/images/praxis_downloads/Report_UNHCR_2016_-_28.11.pdf [lastet ned 5. februar 2018]
- Praxis, Regional Centre for Minorities, CEKOR & CHRIS (2011, februar). *Information Submitted to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination*. Beograd: Praxis, Regional Centre for Minorities, CEKOR & CHRIS. Tilgjengelig fra http://www.praxis.org.rs/images/praxis_downloads/Information_submitted_to_CERD_on_the_Occasion_of_Initial_Periodic_Report_of_Serbia.pdf [lastet ned 7. februar 2018]
- Prishtina Insight (2016, 15. april). Kosovo bans usage of Serbian parallel ID cards. *Prishtina Insight*. Tilgjengelig fra <http://prishtinainsight.com/kosovo-bans-usage-serbian-parallel-id-cards/> [lastet ned 2. februar 2018]
- Palokaj, A. (2010, 16. september). Kosovo citizens go passport shopping in Serbia. *EUObserver.com*. Tilgjengelig fra <http://euobserver.com/9/30816> [lastet ned 14. februar 2018]
- Rava, N. (2013, januar). *Country report: Serbia*. Edinburgh: Globalcit. Tilgjengelig fra <http://globalcit.eu/wp-content/plugins/rscas-database-eudogcit/?p=file&appl=countryProfiles&f=Serbia.pdf> [24. januar 2018]
- [Serbias ambassade i Oslo] (u.å.). *Travel Documents*. Oslo: Embassy of the Republic of Serbia. Tilgjengelig fra http://www.oslo.mfa.gov.rs/consularservicestext.php?subaction=showfull&id=1348565383&ucat=17&template=MeniENG&#disqus_thread [lastet ned 1. februar 2018]
- [Serbias ambassade i Washington] (u.å.). *Travel Documents*. Washington, D.C.: Embassy of the Republic of Serbia. Tilgjengelig fra http://www.washington.mfa.gov.rs/consularservicestext.php?subaction=showfull&id=1348565383&ucat=17&template=MeniENG&#disqus_thread [lastet ned 30. januar 2018]
- [Serbias utenriksdepartement] (u.å.a). *ID Card*. Beograd. Ministry of Foreign Affairs. Tilgjengelig fra <http://www.dijaspora.gov.rs/en/guide-diaspora/personal-documents/id-card/> [lastet ned 2. februar 2018]
- [Serbias utenriksdepartement] (u.å.b). *Passports*. Beograd: Ministry of Foreign Affairs. Tilgjengelig fra <http://www.mfa.gov.rs/en/consular-affairs/travel-documents> [lastet ned 24. januar 2018]
- Tanjug (2010, 7. november). Police probe fake residence registrations. *B92*. Tilgjengelig fra https://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2010&mm=11&dd=07&nav_id=70759 [lastet ned 16. februar 2018]
- Tanjug (2011, 6. mai). IM:16 police officers arrested. *B92*. Tilgjengelig fra https://www.b92.net/eng/news/crimes.php?yyyy=2011&mm=05&dd=06&nav_id=74179 [lastet ned 16. februar 2018]

- Tanjug (2015, 6. februar). 60,000 Albanians apply for Serbian passport. *B92*. Tilgjengelig via http://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2015&mm=02&dd=06&nav_id=93111 [lastet ned 24. april 2018]
- TI, dvs. Transparency International (2017a). *Corruption Perception Index 2016*. Berlin: TI. Tilgjengelig fra https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016 [lastet ned 13. februar 2018]
- TI (2017b 14. november). *Global Corruption Barometer: Citizens' Voices from around the World*. Berlin: TI. Tilgjengelig fra https://www.transparency.org/news/feature/global_corruption_barometer_citizens_voices_from_a_round_the_world [lastet ned 13. februar 2018]
- UNHCR (2013, 11. november). *Access to Civil Documentation and Registration in South Eastern Europe: Progress and Remaining Challenges since the 2011 Zagreb Declaration*. Genève: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/5280c5ab4.html> [lastet ned 13. februar 2018]
 Rapporten er forfattet av Stephanie Woldenberg, menneskerettighetsarbeider og PhD-kandidat ved Universitetet i Novi Sad, Serbia, som bakgrunn for konferansen Regional Conference on Civil Registration and Documentation i Podgorica 25. oktober 2013.
- U.S. Department of State (2016, april). *2016: Country Reports on Human Rights Practices – Serbia*. Washington, D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dliid=265470#wrapper> [lastet ned 9. februar 2018]
- U.S. Bureau of Consular Affairs (u.å.). *Serbia reciprocity schedule: Documents Serbia*. Washington, D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <https://travel.state.gov/content/travel/en/us-visas/Visa-Reciprocity-and-Civil-Documents-by-Country/Serbia.html> [lastet ned 6. februar 2018]
- Wikipedia (u.å.). *Unique Master Citizen Number* (sist endret 27. januar 2018). Tilgjengelig fra https://en.wikipedia.org/wiki/Unique_Master_Citizen_Number [lastet ned 2. februar 2018]

Muntlige kilder

- Praxis. E-post 3. juni 2011, 20. juni 2012, 29. mai 2013 og 18. oktober 2017.
- Republikken Serbias ambassade i Norge. E-post 1. mars 2018.